

No.....

Hayat (İstanbul)

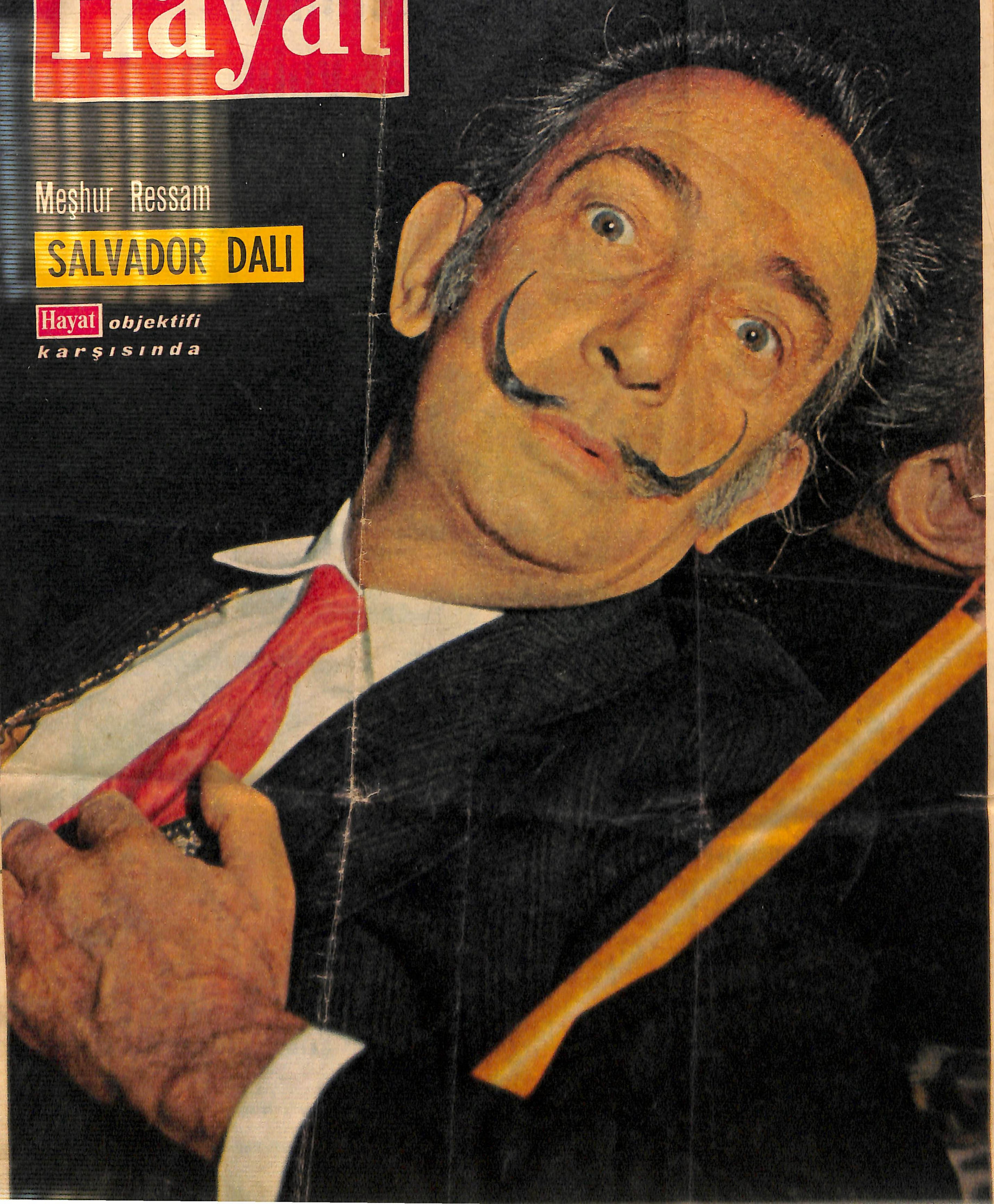
SAYI : 15 • 6 NİSAN 1967 • 150 KURUŞ

Hayat

Meşhur Ressam

SALVADOR DALI

Hayat objektifi
karşısında

Ünlü sürrealist ressam Salvador Dali, Hayat muhabiri Suavi Sonar ile yaptığı görüşme sırasında Türkiye'yi ne zamandır görmek istediğini söyledi...

O NA merak ve şaşkınlıkla bakıyordum. Hiç tereddüt etmeden söyleyebilirim ki, şimdiye kadar dünyada gördüğüm ünlü kişiler arasında beni en çok şaşırtanı oydu.

Görünüşü ve giyinişi acayıptı. İnsanda takma hissini uyandıran kocaman bıyıkları vardı. Gözlerini faltaşı gibi açarak konuşuyordu. Ya giyinişi... Boynunda nar çiçeği renginde bir kravat vardı. Hiç bir modayla bağdaştıramadığım beyaz çizgili lácivert elbisesinin içine pırlıl pırlıl lame bir yelek giymişti. Her şeyi son derece mübalâğalıydı ve elindeki altın saplı ince bastonu, usta bir sahne artisti gibi sallıyordu.

Evet, dünyanın en anlaşılmaz, en ünlü, en çok kazanan ressamı Salvador Dali ile karşı karşıyaydım. O, yalnız sanat çevrelerinin değil, bu çevreye yabancı olan kişilerin de tanıdıkları bir kişiydi.

RÜYALAR DİYARI TÜRKİYE...

New York'ta, en seçkin ve soylu kişilerin kaldığı St. Regis otelinin bir salonundaydık. Dali, bir saray havası içinde karşıma çıktı. Yanında New York'un en ünlü kuyumcusu olan iş arkadaşı Bronfeld vardı. Sanatçı, pırlantadan inciye kıymetli maden ve taşlara biçim veriyor, yani mücevherat desenleri yaratıyormuş aynı zamanda. Bir mücevherin biçimini Dali çizdi mi, onun kıymeti ateş pahası oluyor, meraklılar bu mücevheri paylaşamıyorlarmış.

Hemen yanına yaklaştım. Her ihtimali, bu arada geri çevrilmeyi de düşünerek makinemi hazırlamıştım. Ne olursa olsun, birkaç poz resmini çekecektim. Kendimi tanıttım, Türk olduğumu söyledim.

Salvador Dali hiç terslemedi. Aksine, elimi sıktı, gözlerini açarak bağırdı:

— Türkiye... Rüya diyarı... İstanbul... Sizi selamlarım dostum!...

Sonra fotoğraf makinemi gördü:

— Doğrusu fotoğrafımın çekilmesine bayılırım. Hem biraz da anlarım bu işten... Siz benim foto-desen-kompozisyonlarımı görün...

Cevap vermeme vakit bırakmadı, sızü yine o aldı:

SALVADOR DALI

Türkiye'ye Gelmek İstiyor

— Ama konuşmayı daha çok severim. Konuşmak, benim için en büyük zevktir...

Ben resim çekerken o, bir artist gibi poz veriyor; ama ne mübalâğalı, ne değişik görünüşte... Fakat beni en çok şaşırtan, ilerlemiş yaşına rağmen, Dali'nin yerinde duramamasıydı. Âdeta on sekizlik bir delikanlı gibi kanı kaynıyordu.

«BENİM GİBİ PALYAÇO KILIKLI...»

Bir ara beni kütüphaneye sürükledi, dergileri karıştırdı, tekrar salona döndük. Karısına telefon etti, bana döndü:

— Bir partiye gideceğiz... Karım, daha geç hazırlanır...

— Bütün kadınlar böyle değil midir? dedim.

— Tamamı... Bakın dostum, hayatında iki önemli şey var benim: Biri

Her tablosu bir servet değerinde olan ünlü sürrealist ressam Dali, çağımızın en garip kişilerinden biridir. Fırçasıyla bir kral hayatı süren Dali, yurttaşı olan Picasso gibi hayatta iken eserlerinin milyonlar getirdiğini gören bir sanatçıdır. Arkadaşımız Suavi Sonar, New York'ta bu ünlü sanatçı ile Hayat adına konuşarak onu Türkiye'ye davet etti ve resimlerini çekti. İspanyol asıllı olan Salvador Dali 63 yaşındadır ve davranışlarıyla dünyanın en çok ilgi uyandıran şöhretlerindedir.

Resim Sanatının Yaramaz Çocuğu

GÖZLERİNİN ucuna kadar kıvrık, uzun bıyıklarıyla, acayip giyinişle, yadırganacak davranışlarıyla kendisi üzerinde bir efsane yaratmış, birçok hikâyelere, fıkralara konu olmuş bulunan Dali, yirminci yüzyılın, resimle, sanatla ilgilenmeyen kimselerin bile adını duydukları bir kişidir. Sanat ansiklopedilerine Fransızca deyimle «enfant terrible» (yaramaz çocuk) olarak geçmiştir.

HENÜZ 10 YAŞINDA

Salvador Dali 11 Mayıs 1904'te Barcelona yakınlarında Figueras'ta doğdu. Babası Salvador Dali, noterdi. Salvador

çok küçük yaşta resme merak sardı. Daha on yaşına gelmeden, «Truvali Helena», «Yusuf, Kardeşlerini Selamlarken» adında iki tablo yapmıştı. Figueras'ta, Barcelona'da okuduktan sonra, 1921'de Madrid Güzel Sanatlar Akademisine yazıldı. Ondan önceki okullarında olduğu gibi akademi de, bir yandan zekâsıyla hayranlık uyandırırken, bir yandan da aykırı davranışları, alışılmış kurallara baş kaldırışı yüzünden sevilmiyordu. En sonunda, akademiden kovuldu. Bu, Dali için, istediği gibi çalışmak, sanatını daha geniş bir çerçevede içinde geliştirebilmek bakımından yararlı ol-

Hayat (İstanbul)

Dalı resim yapar, film çevirir, modacılar için sürrealist modeller çizer, yeni elmas biçimleri yaratır... Her davranışında bir acayiplik görürsünüz. Fakat her şeye rağmen tekniği son derece kuvvetli olan gerçek bir ressamdır.

karım Gala, diğeri de para. Kendimi bir bakıma mitolojideki ticaret Tanrısı Merkür'e benzetirim. Onun da en çok sevdiği paraydı. Giyim bakımından da ona benzerim. Gerçi Merkür birçok heykellerinde çıplak görünür ama, giyince benim gibi palyaço kılıklı olur!...

— Ya sanatınız?... dedim

— Sanat mı? Evet, ben istediğim zaman, ya da para için eser veririm. Hem size bir inancımı söyleyeyim mi? Eser vermek için bir erkeğin aptallaşması gerek! Bunu kadın ve aşk yapar... Ben kadınlarda artistik bir yaratma gücü olmadığını kanıslıyordum. Buna karşılık kadınlarda erkeklerle kuvvet veren bir ilham var. İlham ise bir nevi aptallıktır. Bir kadının cinsî cazibesi beni ağzı açık hale getirirse, ilhamı yakaladım demektir. İşte o zaman fevkalade bir eser yaratabilirim. Bu bakımdan beni yükselten, sevdiğim karım oldu!...

«İSTANBUL'A GELECEĞİMİ!...»

«Hayat» mecmuasını verdim, inceledi:

— Çok güzel, çok güzel... Resimlerim iyi çıkacak... dedi.

Sonra «Hayat» adına onu Türkiye'ye davet ettim. Yine gözlerini açtı:

— İlk fırsatta İstanbul'a geleceğim... Türkiye'yi ne zamandır görmek istiyordum.

Benden Türkiye hakkında bilgi alırken, karısı da hazırlanmış olarak geldi. Gerçekten hoş ve alımlı bir kadın. Bej renge vizondan mantosunun altında koyu zemin üzerine lame bir tuvalet giymişti. Davete beni de götürmek istediler, özür diledim. Ayrılırken, Salvador Dalí elimi hararetle sıktı ve sanat inancısını şöyle açıkladı: «Hayatta üç önemli şey var: Cinsî arzu, cinsî cazibe ve ölüm duygusu. Bu üç şey sanatın, heyecanların ve aşkın esasıdır.»

Karı-koca Dalí'ler muhabirimizle yaptıkları görüşmeden çıkıyorlar...

du diyebiliriz. Genç ressam, akademi yıllarında klasik resim kültürünü az, çok almış, sanatın teknik temellerini kavramıştı. Şimdi ise, geleneklerden sıyrılacak yapıya bir resim çığırını açmak için çalışıyordu.

Akademide okurken önce Empresyonistlerin, daha sonra Fütüristlerin, Kübistlerin etkisi altında kalmıştı. Paris'te Dadaistler, Sürrealistler ortaya çıkınca onlarla ilgilenmiş, kendisine de bu yolu seçmişti. 1924'te, Sürrealizm Beyanamesi'ni okuduktan sonra bu yeni akımı bütünüyle benimzedi. Madrid'de, Barcelona'da açtığı sergiler büyük görüldü kopardı.

Çok kişi bu genç ressamın eserlerine gülüp geçiyor, pek az kişi ise bir cehher buluyordu.

Salvador Dalí 1929'da Paris'e gitti,

Yeni Sürrealistler topluluğuna katıldı. Sürrealistler jüri'de, resimde, daha başka sanat dallarında «gerçeküstü» bir güzellik arıyorlardı.

Dalı'nın 1931'de yaptığı «Hafızanın Devamlılığı» adındaki tablosu o görüşün en açık örneği olarak kabul edilir. Bu tabloda birtakım ıslak, yumuşak saatler görüyoruz. Resim doğru, dürüst işlenmiş, üzerinde âdeta bir renkli fotoğraf tekniğiyle çalışılmıştır. Yalnız, geniş bir boşluk, bir uzay havası, saatlerin eriyişi seyreden üzerinde bir rüya etkisi uyandırmaktadır.

Dalı Sürrealizmin sinema tekniğiyle çok iyi başlaşılabileceğini düşünürdü. Bu düşüncenin etkisi ile de Luis Bunuel ile birlikte ilk filmi 1929'da yaptı: «Le Chien Andalou» (Endülüslü Köpek), «L'Age d'Or» (Altın Çağ) adındaki ikinci

ci filmi o kadar yadırgandı ki, Paris'te gösterilmesi yasaklandı.

1932'de artık Salvador Dalí bütün dünyaca tanınmış bir ressamdı. Sürrealist resim yavaş yavaş anlaşılma, meraklı seyirciler bulmaya başlamıştı. Salvador Dalí'nin eserleri Avrupa'nın birçok şehirlerinde, Amerika'da, hatta Doğu ülkelerinde sergileniyor, şaşkınlıklarla birlikte hayranlık uyandırıyor.

DÜNYA SERGİSİNDE

1940'ta New York'ta büyük bir Dünya Sergisi açılıyordu. Salvador Dalí, sanatını en geniş bir şekilde yaymak, tanıtmak için bundan daha uygun bir fırsat bulamazdı. Amerika'ya gitti; ondan sonra da orada yerleşti kaldı. Dağıl New York Sergisinde «Dalí'nin Rüya Evli» adında bir pavyon hazırladı.

Salvador Dalí, New York'ta başka alanlarda da çalışma imkânını buldu. Yeni bale temsilieri hazırladı. Wagner'in, Schubert'in parçalarını işleyerek sahneye koyduğu «Bacchanale», «Labyrinth» gibi balelerde kostümleri de kendisi çizdi. Ve bu balenin temsilieri ilgiyle karşılandı.

Salvador Dalí üzerinde çok reklamlar yapılmış, bunlardan onun ciddiyeti hayli de zarar görmüştür. Yalnız, ressamın kişiliği bu reklamlardan sıyrıldığı zaman onun büyük bir sanatkar olduğu görülür.

Dalı, her şeyden önce, tekniği son derece kuvvetli bir ressamdır. Tabiatı aynen verme bakımından bir natüralist sayılabilir. Konularında hiç bir zaman soyuta kaçmaz. Amacı da gerçeği reddetmek değil, üstüne çıkmaktır.